

Jongeren aan het lezen krijgen

Vrij lezen op het rooster zetten, is nuttig. Maar sommige leerlingen hebben meer duwtjes nodig. Twee onderzoeken maken duidelijk wat er nodig is om hen aan het lezen te krijgen.

Nederlandse jongeren lezen weinig in hun vrije tijd en zijn lezen steeds minder leuk gaan vinden, weten we uit de internationale PISA-peiling (de nieuwste peiling verscheen 5 december 2023, lees meer op didactiefonline.nl). Het is een van de redenen waarom het steeds slechter gesteld is met de leesvaardigheid van 15-jarigen.

Onderwijswetenschapper Lisa van der Sande wilde weten waarom jongeren zo weinig lezen en in hoeverre je dat kunt beïnvloeden. Een lage leesmotivatie kan voortkomen uit eerdere negatieve leeservaringen. Je kunt leesmotivatie vergroten door leesmateriaal te bieden dat aansluit bij de interesse van leerlingen, blijkt uit haar meta-analyse van eerder onderzoek.

Maar zwakke en onwillige lezers hebben een extra duwtje nodig, blijkt uit haar onderzoek. Voor hen is een aantrekkelijke boekencollectie en vrij lezen op het rooster onvoldoende, ze hebben hulp nodig bij het kiezen van een boek dat bij hun leesniveau en interesse past. Zo voorkom je dat ze (weer) een negatieve leeservaring opdoen. Van der Sande ging bij 136 vmbo-leerlingen en 99 leerlingen uit de bovenbouw van het po na in hoeverre extra hulp uitpakt: de helft kreeg tweewekelijks

Beeld Floor Rieder

DTRANSLATE

Wat betekenen toch al die (buitenlandse) onderzoekstermen? Didactief vertaalt ze in gewoon Nederlands.

Kwalitatief onderzoek bijv. nw + znw.

Als je iets wilt weten over bijvoorbeeld starters in het onderwijs, kun je enquêtes afnemen onder grote groepen startende leraren en deze data statistisch analyseren. Dan doe je kwantitatief onderzoek. Maar je kunt je ook focussen op enkele starters en hen langere tijd volgen en diepte-interviews met hen houden. Dat is kwalitatief onderzoek. Voordeel is dat

je dieper inzicht krijgt in de positie en het leerproces van starters. Nadeel is dat je deze bevindingen niet kunt generaliseren voor alle starters.

Erfelijk leergedrag

Leerlingen met veel zelfbeheersing en doorzettingsvermogen halen doorgaans betere schoolcijfers. Logisch, zul je denken. Maar uit tweelingonderzoek (8000 tweelingen in groep 8) van de Vrije Universiteit blijkt het geen kwestie te zijn van oorzaak en gevolg, maar van DNA. De twee eigenschappen samen leken 28% van de verschillen in schoolcijfers te verklaren, maar na controle voor genetische aanleg slonk dit tot 4%. Kinderen met een aanleg voor een goede werkhouding hebben ook aanleg voor goede prestaties.

Sofieke Kevenaar e.a., The relationship of school performance with self-control and grit is strongly genetic and weakly causal. Science of Learning, 2023.

hulp van een leesconsulent bij het kiezen van een leuk boek. Ze zag dat leerlingen met een positieve leesattitude (po) en betere leesvaardigheid (vmbo) hiervan het meest profiteerden. Ze gingen positiever denken over lezen.

Iets soortgelijks bleek uit Van der Sandes studies naar nudging, waarbij leerlingen via WhatsApp geattendeerd werden op lezen als vrijetijdsbesteding en op leuke boeken. Ook dit verleidde voornamelijk leerlingen die al een positieve leesattitude hadden, maar door andere bezigheden niet tot lezen kwamen. Zwakke lezers hebben aanvullende begeleiding nodig om lezen (weer) leuk te gaan vinden. Mogelijke manieren zijn voorlezen in kleine groepjes, tutor-lezen en werken met audioboeken.

Jongens

Een groep die extra aandacht behoeft, zijn jon-

gens. Uit de PISA-peiling uit 2018 blijkt dat jongens wereldwijd minder goed lezen dan meisjes én lezen minder leuk vinden. Ze vinden vaker dan meisjes lezen zonde van hun tijd.

De Nijmeegse onderwijssociologen Margriet van Hek en Gerbert Kraaykamp onderzochten welke rol de sociale omgeving van leerlingen kan spelen bij het vergroten van leesmotivatie. Ze analyseerden PISA-data van ruim 28.000 leerlingen op bijna 1600 scholen in Europa. Opvallende bevinding is dat zoons minder dan dochters profiteren van ouders die zelf veel lezen en veel boeken in huis hebben. Een mogelijke verklaring is dat jongens lezen vooral zien als een 'meisjesactiviteit', want rustig en binnenshuis. Scholen kunnen helpen om jongens toch over de streep te trekken door actief het leesplezier te stimuleren. De minst gemotiveerde jongens profiteren daarvan het meest, zagen beide onderzoekers. Leesplezier (en daarmee de leesmotivatie) kunnen leraren stimuleren door bijvoorbeeld teksten en boeken actief te koppelen aan de leefwereld en voorkennis van leerlingen en hen te stimuleren hun mening over een tekst te geven. / BR

Margriet van Hek en Gerbert Kraaykamp, Why Jane likes to read and John does not. How parents and schools stimulate girls' and boys' intrinsic reading motivation. Poetics, 2023.

Lisa van der Sande, Explanations for infrequent reading in primary and secondary school students. Proefschrift Vrije Universiteit, 2023.

✓ Denken én voelen

Omgaan met ethische dilemma's heeft niet alleen een cognitieve, maar ook een affectieve kant. En aandacht voor dat laatste moeten we onze studenten ook leren, stelt hogeschooldocent Pamela den Heijer. Ze onderzocht wat daarvoor nodig is. Het moet normaler worden dat docenten en studenten gevoelens delen en bespreken. Het vraagt van beiden de bereidheid zich kwetsbaar op te stellen en zich bewust te worden van eigen emoties en daarop te reflecteren. Den Heijer noemt dit affectieve leerervaringen.

Pamela den Heijer, A first step in teaching students to cope with inward involvement in a value conflict. Proefschrift UvA, 2023.

✓ Ons kent ons

Hoe beter je de 'hogere-statuscultuur' kent, hoe groter je kans op een goede baan. Dit blijkt uit een panelonderzoek onder zo'n duizend Nederlanders. De manier waarop je praat, je hobby's en hoe je je kleedt, zijn signalen voor werkgevers dat jij de 'juiste persoon' bent voor de baan. Bovendien hebben mensen die deelnemen aan 'hoge cultuur' een groter en relevanter sociaal netwerk dat ze kunnen inzetten bij het vinden van een goede baan. / BR

Roza Meuleman en Gerbert Kraaykamp, Cultural capital, network resources, and occupational attainment: A panel study on the intragenerational conversion of cultural resources. European Sociological Review, 2023.